

XXIX. državno Natjecanje iz hrvatskoga jezika

9. svibnja 2024.

treći (III.) razred

zaporka

--	--	--	--	--	--

(peteroznamenasti broj i riječ)

broj bodova:

100

Upute natjecateljima **koji ispit pišu na papiru**

1. Ispit se piše 100 minuta.
2. Prije rješavanja ispita treba čitljivo i pravopisno točno ispuniti listić sa zaporkom.
3. Natjecatelj zaporku treba napisati na manju i na veću omotnicu te na prvu stranicu ispita.
4. Ispitne zadatke treba pažljivo pročitati.
5. Treba pažljivo slijediti upute u zadatku.
6. Rješenja treba upisivati kemijskom olovkom crne ili plave boje na za to predviđena mjesta. Tinta se ne smije moći obrisati.
7. Ako natjecatelj želi izmijeniti odgovor, treba ga precrtati, dopisati istom kemijskom olovkom novi odgovor te podizanjem ruke pozvati dva člana Povjerenstva koja nadziru pisanje. Oba člana trebaju odmah pred natjecateljem parafirati izmjenu odgovora. **Svaki natjecatelj smije u cijelome ispitni imati najviše tri izmjene.**
8. Odgovori ne smiju biti pisani velikim tiskanim slovima.
9. Odgovori trebaju biti pravopisno i gramatički točni.
10. Nakon završetka pisanja ispit, radni papir i manju omotnicu treba staviti u veću omotnicu, koju treba predati članu Povjerenstva.
11. Nakon objave privremene ljestvice poretka natjecatelj ima pravo uvida u ispit i pravo na pismenu žalbu.

Želimo Ti uspjeh na Natjecanju!

Državno povjerenstvo:

1. _____

(predsjednik Državnoga povjerenstva)

2. _____

(član Državnoga povjerenstva)

3. _____

(član Državnoga povjerenstva)

1. Upiši na crte, prema pravopisnim pravilima o pisanju velikoga i maloga početnog slova, dijelove rečenica otisnute ispod crte velikim tiskanim slovima.

Roditelji su Antuna Gustava Matoša 1891. poslali u Beč na _____, no izgubio je stipendiju

(VOJNI VETERINARSKI INSTITUT)

i vratio se u Zagreb u _____ br. 10.

(JURJEVSKU ULICU)

Nakon toga poslan je u kutjevačku _____, gdje su se

(PASTUHARNICU)

uzgajali _____. Kutjevo je danas središte

(KONJI LIPICANCI)

poljoprivrede i vinogradarske djelatnosti Zlatne doline, a

(KUTJEVAČKI PODRUMI)

važni su predznaci elitnoga turizma. Još su _____, pripadnici

(CISTERCITI)

rimokatoličkoga crkvenog reda, izgradili najstariji vinski podrum u ovome dijelu Europe.

6	
6	

Zaokruži slovo uz točan odgovor u zadatcima od 2. do 7.

2. Koja je rečenica napisana u skladu s pravilima o pisanju zareza?

- A.** Radi obilježavanja obljetnice Matoševe smrti, održano je predavanje o Matošu u ranim poslijepodnevnim satima, u prostorima gradske knjižnice.
- B.** Učenici su, potaknuti zanimljivim predavanjem znanstvenice, postavljali brojna pitanja, što je organizatorima bio dokaz da su uspješno obilježili sjećanje na Matoša.
- C.** Učenici tvrde da im je zanimljivije učiti o Matošu u knjižnici slušajući eminentne znanstvenike, nego u razredu ili samostalno kod kuće.
- D.** O Matoševim je književnim uzorima, osobito o Charlesu Baudelaireu i francuskim simbolistima, govorila poznata esejistica i prevoditeljica, Dubravka Oraić Tolić.

1	
---	--

3. Koji je od podcrtanih izraza točno napisan?

- A.** Nastupe učenika koji su recitali Matoševe pjesme promatrali smo iz VIP-lože.
- B.** Diamant, industrijalac iz novele *Camao*, prikazan je kao čovjek-zvijer.
- C.** Matoševu *Utjehu kose* uglazbio je popularni zagrebački rok-sastav.
- D.** Pogledali smo video-zapis o Matoševu rodnome Tovarniku.

1	
---	--

2	
---	--

4. Uz koji je primjer u zagradama točno napisana kratica ili oznaka za podcrtani izraz?

- A. Husarski konji propinjali su se nekoliko metara uvis. (m)
B. Komandant je odvede do klupe i predade gospođi Langerici. (gđi.)
C. Nakon nekoliko minuta Fanny je poželjela opet razgovarati s njim. (min.)
D. Na Matoševoj gimnazijskoj svjedodžbi posve je izbijeljelo mjesto pečata. (M P)

1	
---	--

5. Koje je značenje podcrtanih riječi u sljedećim rečenicama?

a) Za oblačnih dana Matoš se u gorostasnome Parizu osjećao kao uznik.

- A. gubitnik B. probisvijet C. pustolov D. zatočenik

b) U ranoga su Matoša jače izraženi ambivalentni stavovi, a u kasnoga konzervativne ideje i antifeminizam.

- A. buntovni B. nedosljedni C. podvojeni D. radikalni

c) Nehotično samoubojstvo junaka glavni je motiv Matoševa *Miša*.

- A. iznenadno B. neobično C. nenamjerno D. zamišljeno

d) Pepica i Joškec, likovi iz Matoševe novele, pokopani su krišom.

- A. nemilice B. potajice C. skromno D. svečano

4	
---	--

5	
---	--

6. U kojemu je naslovu djela Dubravke Oraić Tolić upotrijebljena metonimija?

A. *Polindromska apokalipsa*

B. *Imaginacije prostora*

C. *Oči bez domovine*

D. *Čitanja Matoša*

1	
---	--

7. U kojemu su od sljedećih primjera podcrtane sastavnice sintagme različitoga roda i broja?

A. Ovogodišnji državni LiDraNo održao se u gradu Vinkovcima.

B. Otok Unije svojim stoljetnim maslinicima inspirira mnogobrojne pjesnike.

C. Nabujala rijeka Jadro privlačna je oku solinskih slikara.

D. U selu Nerežišćima na Braču skupili su se mladi kipari iz cijele Europe.

1	
---	--

Napiši na crte odgovore u zadatcima od 8. do 23.

8. Napiši u sljedećoj rečenici *č, ć, đ, dž* ili odraz jata (*ije/je/e/i*) na prazne crte u riječima.

___ipne b___somu___an ___urli___u___i tako zastrašujuće da su svi pob___gli.

4	
---	--

6	
---	--

9. Prepiši rečenicu s upravnim govorom tako da u nju upišeš pravopisne znakove.

Mali improvizirajući pjeva psalme usklikne biskup jer mu se priviđашe da čuje maloga Mozarta

1	
---	--

10. Napiši kanonski oblik podcrtanih glagola u sljedećim rečenicama.

a) Matoš se hvalio da u balkanskoj metropoli iz dana u dan stjecaše prekrasne prijatelje.

b) Kao veliki kritičar hrvatskoga društva Matoš bi svojim tekstovima često ocrnio svoje suvremenike.

c) Alfred Kamenski crpljaše inspiraciju u raskalašenim ženevskim salonima.

d) Kamenski je problijedio shvativši da se Diamant iznenada vratio.

e) Diamant je promuknuo, bacio Fanny preko Alfreda škripućući.

5	
---	--

6	
---	--

11. Pročitaj tekst i riješi zadatke.

Nisam plako. Nisam. Zapanjen sam stao
U dvorani kobnoj, punoj smrti krasne,
Sumnjajući, da su tamne oči jasne,
Odakle mi nekad bolji život sjao.

Sve baš, sve je mrtvo: oči, dah i ruke,
Sve, što očajanjem htjedoh da oživim
U slijepoj stravi i u strasti muke...

(Antun Gustav Matoš, *Utjeha kose*)

a) Odredi rod, broj i padež podcrtanim riječima.

	rod	broj	padež
kobnoj	_____	_____	_____
sve	_____	_____	_____
očajanjem	_____	_____	_____
stravi	_____	_____	_____
muke	_____	_____	_____

5	
---	--

b) Ispiši iz teksta glagolske oblike.

krnji perfekt	_____
aorist	_____
glagolski pridjev trpni	_____
glagolski prilog sadašnji	_____

4	
---	--

9	
---	--

c) Napiši 3. lice jednine glagola *sjajiti* u zadanome glagolskom obliku.

imperfekt _____

imperativ _____

2	
---	--

d) Ispiši iz teksta članove rečeničnoga ustrojstva.

imenski atribut _____

imenski predikatni proširak _____

glagolski predikatni proširak _____

3	
---	--

12. Zadatak ima tri dijela.

*S maskom simbol, Žena i Sirena,
Sjeća me na Poea (... i Montépina!)
S okom mačke, zmije i smaragda.*

(Antun Gustav Matoš, *Čuvida*)

a) Izdvoji prijedloge.

b) Napiši odnosni pridjev izveden od imena i prezimena Edgar Allan Poe.

c) Napiši posvojni pridjev izveden od prezimena Poe.

4	
---	--

9	
---	--

13. Zadatak ima dva dijela.

*Višega života otkud slutnja ta,
Što je kao glazba bûdī miris cvijeća?
Gdje je tajna duše, koju đurđić zna?*

(Antun Gustav Matoš, *Srodnost*)

a) Ispiši i odredi sintagme prema vrsti gramatičke veze među sastavnicama.

imeničko upravljanje (rekcija)

glagolsko upravljanje (rekcija)

b) Ispiši i odredi sintagme prema službi (funkciji) zavisne sastavnice.

dopunska (objektna) sintagma

okolnosna (adverbijalna) sintagma

6	
---	--

6	
---	--

14. Zadatak ima dva dijela.

Donijela si mi, kako veli naša drevna pjesma, sunca u njedrima, a u rukavima sjajne mjesečine.

(Antun Gustav Matoš, *Camao*)

a) Odredi podcrtanim riječima oblikotvornu osnovu, oblikotvorni morfem i značenje oblikotvornih morfema.

	oblikotvorna osnova	oblikotvorni morfem	značenje oblikotvornoga morfema
njedrima	_____	_____	_____
mjesečine	_____	_____	_____

b) Koja je glasovna promjena provedena u riječi *mjesečina*?

7	
---	--

15. Zadatak ima dva dijela.

Kao momčić ode novi Krežma u Beč, gdje će zadiviti profesore konzervatorija darovitošću, a drugove velikaškom razdarušnošću.

(Antun Gustav Matoš, *Camao*)

a) Odredi sintaktičku službu podcrtanih rečeničnih dijelova navodeći i vrstu, npr. *izravni objekt*.

kao momčić _____

darovitošću _____

b) Odredi konotativno značenje izraza *novi Krežma*.

3	
---	--

10	
----	--

16. Napiši vremensku i objektnu rečenicu u kojoj je zavisna surečenica uvrštena na mesto priložne oznake vremena odnosno objekta zadane rečenice. Nije nužna značenjska podudarnost zavisnih surečenica s rečeničnim dijelovima.

Vidio sam te sinoć.

a) vremenska rečenica

b) objektna rečenica

2	
---	--

17. Odredi redom vrstu surečenica (osim glavne surečenice) u višestruko složenoj rečenici. Priložnim surečenicama odredi i podvrstu.

Danas nam je profesorica na satu govorila da je Matoš bio neizmjereno umoran zbog čestih besciljnih lutanja pariškim ulicama tako da je katkad i čeznuo za mirnijim životom, ali ipak svakodnevno je morao posjetiti barem jedan antikvarijat i jednu izložbu ne bi li se inspirirao za pisanje.

1. _____ surečenica, 2. _____ surečenica,

3. _____ surečenica, 4. _____ surečenica.

4	
---	--

6	
---	--

18. Napiši rečenice hrvatskim standardnim jezikom.

a) Ča si naša ključ kega si zgubi? (čakavsko narječje)

b) Jempot budu i ftiči na črešnjama zapopevali – Jura je vsem pucama jako lepi.
(kajkavsko narječje)

c) Na vom jeziku našem divane i mudruju didaci naši. (štokavsko narječje)

3	
---	--

19. Zadatak ima četiri dijela.

Kada se uzvrpoljiše Zagrepčani radi onijeh grbova, zovne uznemirena vlast u pomoć vojsku.

Bijaše to treći dan bune.

Jutro toplo, sunčano. Nebom se žalosno pružio samo jedan, crn i duguljast oblačak: mniš, je kroz pukotinu modrog plašta nebeskog prokuljao dim.

(prema: Antun Gustav Matoš, *Kip domovine leta 188**)

a) Kojim su tvorbenim načinom nastali podcrtani glagoli?

b) Odredi tvorbene načine kojim su nastale zadane riječi.

uznemiriti _____ žalosno _____

c) Ispiši arhaizme.

5	
---	--

8	
---	--

20. Odredi kojim su tvorbenim načinima nastali zadani pridjevi. Objasni njihovo značenje pozivajući se na pravopisna pravila.

a) zelenožut

tvorbeni način: _____

objašnjenje: _____

b) zeleno-žut

tvorbeni način: _____

objašnjenje: _____

točno određeni tvorbeni načini:

2	
---	--

točnost objašnjenja:

2	
---	--

4	
---	--

21. Ispravi rečenice u skladu s jezičnom normom. U svakoj je rečenici samo jedna pogreška. Ne moraš prepisivati cijelu rečenicu, već na crtu napiši točnu riječ / izraz / dio rečenice.

a) U intervjuu novinarka *Vijenca* i poznate znanstvenice doznali smo da je u HAZU-u predstavljen novi projekat o Matošu.

b) Kao najveća hrvatska matošologica objavila je nekoliko knjiga o Matošu, a osobito je zanimljiva znanstvena studija *Matoševo pjesništvo*.

c) U svojoj studiji predstavila je Matoša kao starčevićanca, a istaknula je i njegovu ideju nacije, vrlo popularnu danas u dobi globalizacije.

d) Antun Gustav Matoš često se doživljavao kao najveći idealista, kao pjesnik koji traga za idealnom i čistom ljubavlju.

e) Zbog svojega kritičkog duha Matoš je aktualan i danas, stoga je njegova djela nužno potrebno čitati i danas.

f) Unatoč formalnomu raskolu Ujević je slijedio Matošev životni stil pun protuslovlja, a inspiraciju za pisanje nalazio je kao i on u Parizu, kuda se uputio u ranoj mladosti.

g) Poštovana ravnateljice, drago nam je da ste došla na večer poezije, koju posvećujemo našem najvećem boemu.

7	
7	

22. Kojim se funkcionalnim stilom pišu sljedeći tekstovi?

a) udžbenik iz hrvatskoga jezika _____

b) intervju s dobitnikom Nobelove nagrade objavljen u dnevnim novinama

c) upisnica u srednju školu _____

3	
---	--

23. Popuni zahvalnicu tako da na crte napišeš tražene podatke. Napiši datum po svom izboru.

Gimnazija Antuna Gustava Matoša Đakovo	
ZAHVALNICA	
_____ (komu? Tia Leona Lukša i Antonio Težački)	
za organizaciju književnoga natječaja učenika srednjih škola „Pišimo matoševskim stilom!”	
_____ (mjesto i datum)	Niko Milić (potpis ravnatelja)

3	
---	--

6	
---	--

24. Pročitaj polazni tekst i riješi zadatke ispod teksta.

Neki obrti žive, žive, dožive i svoj procvat, a onda odumru. S njima odumiru i mnoge riječi – kako se obrt zvao, kako pak majstor toga zanata, kako sama djelatnost, kako dijelovi alata itd.

Modistice su bile obrtnice koje su izrađivale ženske šešire i modne ukrase. Zvale su se i *kitničarke*. Dakle, točno je opisano čime su se bavile i što su izrađivale. No u novinama i opet nalazim neznanje mnogih riječi i sve veće nerazumijevanje. Riječima (popraćenima i slikom, tako da ne može biti zabune) pisalo je (*Jutarnji list*, 7. studenoga 2006.) kako je „poznatoj zagrebačkoj modistici Žuži Jelinek uručeno posebno priznanje...” Rečenica je doista mogla glasiti i tako da je spomenuta gospođica bila ili da je još uvijek modistica. No ona to nije. Neko vrijeme bila je najpoznatija zagrebačka krojačica. O riječi *modistica* pisala sam i govorila još 2007. godine, ali kao da sam bacala bob o zid. Značenje joj se ubrzano mijenja (sve ukorak s novom modom).

Kako je onda došlo do pogrešne informacije koju su nam prenijele novine? Tako što pisac teksta u svojem rječniku nema više riječ *modistica* u njezinu dosadašnjem značenju i ne zna što ona znači, nego – po nekoj vlastitoj, prizemnoj zvučnoj analogiji – misli da je modistica osoba koja se bavi modom.

A evo i malo hrvatske povijesti. Godinu 1895. svi znamo kao godinu kad se u Zagrebu otvaralo Hrvatsko narodno kazalište (otvorio ga je car Franjo Josip), a taj su visoki carski posjet iskoristili zagrebački studenti i spalili mađarsku zastavu. Zastavu u bojama mađarske trobojnice (crvena – bijela – zelena) sašila im je osamnaestogodišnja modistica Margareta Mastler (modistica ili kitničarka njemački se kaže *Putzmacherin*, a engleski *milliner*).

Takve „pučke etimologije” (moda – modistica, dubiozan – dubok) mogli smo vidjeti i u primjeru „tjelohranitelj”; u nasumce provedenoj uličnoj anketi na pitanje „Tko je tjelohranitelj?” ljudi su odgovarali (domišljajući se nekoj „duhovitosti” kad nisu znali odgovor): „To sam ja. Ja sam/sama hranim svoje tijelo.” Značenje *hraniti* – *čuvati* u njihovim se glavama već odavno izgubilo (ali smo zato vratili stare riječi kao što je npr. *pismohrana*, pa ne znam što o njoj misle – možda da se tko hrani pismima?!).

Kako se vidi, kod nas je na djelu sve što je *otprilike* ili *kako se komu čini*. No sve to bez ikakvih redaktorskih brana neprovjereno stiže pred nas – bedake koji kupuju i čitaju hrvatski tisak, od čega valjda ti novinarski „vizionari” i žive.

Nives Opačić, *Modistica (Hrvatski ni u zgradama)*

a) Koja je namjena polaznoga teksta?

- A. poučiti o etimologiji riječi *modistica*
- B. predstaviti rezultate provedene ulične ankete
- C. zabaviti čitatelje pričom o poznatoj zagrebačkoj krojačici
- D. upozoriti na nemaran odnos novinara prema značenjima riječi

1	
---	--

b) Koja je od sljedećih riječi u tekstu ironično upotrijebljena?

- A. kitničarka
- B. krojačica
- C. tjelohranitelj
- D. vizionari

1	
---	--

2	
---	--

c) U kojemu je primjeru iskazan vrhunac autoričine kritičnosti prema leksičkoj neobrazovanosti novinara?

- A. S njima odumiru i mnoge riječi –
- B. (popraćenima i slikom, tako da ne može biti zabune)
- C. trobojnica
- D. Značenje *hraniti* – *čuvati* u njihovim se glavama već odavno izgubilo

1	
---	--

d) Tko se povezuje sa studentskim buntom protiv mađarizacije?

- A. čitatelji ondašnjih dnevnih novina
- B. modistica Margareta Mastler
- C. krojačica Žuži Jelinek
- D. zagrebački obrtnici

1	
---	--

e) Koja se sintagma odnosi na problem koji ističe autorica u sljedećoj rečenici?

Kako se vidi, kod nas je na djelu sve što je otprilike ili kako se komu čini.

- A. novinarski senzacionalizam
- B. novinarski ekstremizam
- C. novinarski skepticizam
- D. novinarski diletantizam

1	
---	--

3	
---	--

f) Koga autorica teksta naziva bedakima?

- A. one koji kupuju i čitaju tiskovine
- B. one koje ne zanima hrvatska povijest
- C. one koji su sudjelovali u uličnoj anketi
- D. one koji ne znaju čime se bave modistice

1	
---	--

g) Ispiši izraz prenesenoga značenja kojim autorica iskazuje da je uzaludno pisala o prikazanoj jezičnoj problematici?

1	
---	--

h) Na koji bi se način, prema autoričinu mišljenju u posljednjemu odlomku, moglo utjecati na bolju pismenost u novinskim objavama?

1	
---	--

i) Na temelju podataka koji su iskazani u tekstu odredi sljedeće dijelove leksikografskoga članka za riječ *modistica*.

gramatička odrednica: _____

definicija: _____

2	
---	--

5	
---	--